

Sygn. akt: II AKa 561/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 kwietnia 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący	SSA Robert Kirejew
Sędziowie	SSA Wojciech Kopczyński (spr.) SSA Wojciech Paluch
Protokolant	Mateusz Dejas

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Katowicach Agnieszki Nowrot –Bainczyk

po rozpoznaniu w dniu 7 kwietnia 2022 r. sprawy

wnioskodawcy J. S.

o odszkodowanie

na skutek apelacji prokuratora

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 4 października 2021 roku, sygn. akt XVI Ko 51/20

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że wniosek o odszkodowanie oddala w całości;
2. kosztami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa

SSA Wojciech Kopczyński SSA Robert Kirejew SSA Wojciech Paluch

UZASADNIENIE		
Formularz UK 2	Sygnatura akt	II AKa 561/21
Załącznik dołącza się w każdym przypadku. Podać liczbę załączników:	1	
1. CZEŚĆ WSTĘPNA		

1.1. Oznaczenie wyroku sądu pierwszej instancji

wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 4 października 2021 roku, sygn. akt XVI Ko 51/20

1.2. Podmiot wnoszący apelację

oskarżyciel publiczny albo prokurator w sprawie o wydanie wyroku łącznego

oskarżyciel posiłkowy

oskarżyciel prywatny

obrońca

oskarżony albo skazany w sprawie o wydanie wyroku łącznego

inny

1.3. Granice zaskarżenia

1.1.1. Kierunek i zakres zaskarżenia

na korzyść

w całości

na niekorzyść

w części

#

co do winy

#

co do kary

#

co do środka karnego lub innego rozstrzygnięcia albo ustalenia

1.1.2. Podniesione zarzuty

Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji		
#	art. 438 pkt 1 k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu	
#	art. 438 pkt 1a k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 k.p.k., chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu	
#	art. 438 pkt 2 k.p.k. – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 k.p.k. – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia	
#	art. 438 pkt 4 k.p.k. – rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przypadku lub innego środka	
#	art. 439 k.p.k.	
#	brak zarzutów	

1.4. **Wnioski**

#	uchylenie	#	zmiana
---	-----------	---	--------

**2. Ustalenie faktów w związku z dowodami
przeprowadzonymi przez sąd odwoławczy**

1.5. Ustalenie faktów

1.1.3. Fakty uznane za udowodnione				
Lp.	Oskarżony	Fakt oraz czyn, do którego fakt się odnosi	Dowód	Numer karty
2.1.1.1.				
1.1.4. Fakty uznane za nieudowodnione				
Lp.	Oskarżony	Fakt oraz czyn, do którego fakt się odnosi	Dowód	Numer karty
2.1.2.1.				

1.6. Ocena dowodów

1.1.5. Dowody będące podstawą ustalenia faktów		
Lp. faktu z pkt 2.1.1	Dowód	Zwięźle o powodach uznania dowodu

1.1.6. Dowody nieuwzględnione przy ustaleniu faktów	

<i>(dowody, które sąd uznał za niewiarygodne oraz niemające znaczenia dla ustalenia faktów)</i>		
Lp. faktu z pkt 2.1.1 albo 2.1.2	Dowód	Związłe o powodach nieuwzględnienia dowodu

3. STANOWISKO SĄDU ODWOŁAWCZEGO WOBEC ZGŁOSZONYCH ZARZUTÓW i wniosków		
Lp.	Zarzut	
k.p.k.3.1.	Zarzut zawarty w apelacji prokuratora obraży prawa materialnego, a to art. 8 ust 1 w zw. z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, polegający na uznaniu, iż zachodzą przesłanki do zasądzenia wobec J. S. odszkodowania za poniesioną szkodę w okresie od 2 lutego 1987 roku do 30 czerwca 1989 roku, powstałą w związku z tymczasowym aresztowaniem wnioskodawcy w okresie od 23 kwietnia 1986 roku do 21 sierpnia 1986 roku w sprawie Prokuratury Wojewódzkiej w Katowicach o sygnaturze akt II Ds 5/86, podczas gdy świadczenie przez wnioskodawcę pracy w innym charakterze i o innym uposażeniu, niż przed tymczasowym aresztowaniem nie pozostawało w związku przyczynowo skutkowym z decyzją o jego tymczasowym aresztowaniu, zaś regulacja przewidziana powyżej wskazanymi przepisami ogranicza możliwość zasądzenia odszkodowania za	# zasadny # częściowo zasadny # niezasadny

	poniesioną szkodę wyłącznie do skutków wykonania orzeczenia lub decyzji ewentualnie zatrzymania lub tymczasowego aresztowania.	
Zwięźle o powodach uznania zarzutu za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny		
<p>Wniosek o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz J. S. odszkodowania za okres od dnia 2 lutego 1987 roku do dnia 30 czerwca 1989 roku został złożony przez pełnomocnika wnioskodawcy jeszcze przed Sądem Okręgowym w Katowicach we wcześniejszej sprawie o sygn. akt XXI Ko 6/19. Wtedy to na rozprawie w dniu 27 stycznia 2020 roku pełnomocnik wnioskodawcy adw. E. B. oświadczyła, że rozszerza żądanie wniosku. Niemniej jednak Sąd I instancji odwołując się do treści art. 193 § 2¹ k.p.c. stwierdził bezskuteczność zmiany wniosku w zakresie odszkodowania uznając, że zmiana powództwa może być dokonana jedynie w piśmie procesowym, a w innej formie niż pisemnej jest bezskuteczna. W apelacji od wcześniejszego wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 30 stycznia 2020 roku, sygn. akt XXI Ko 6/19, pełnomocnik nie podniósł zarzutu dotyczącego odszkodowania za okres od dnia 2 lutego 1987 roku do dnia 30 czerwca 1989 roku. Zainicjował nową sprawę składając nowy wniosek o odszkodowanie, będący przedmiotem rozpoznania w powyższej sprawie o sygn. akt II AKa 561/21 (XVI Ko 51/20).</p> <p>W tym miejscu dla przejrzystości wyводу należy jeszcze przypomnieć, że we wcześniejszej sprawie o sygn. akt XXI Ko</p>		

6/19, Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy J. S. odszkodowanie w kwocie 6.868 złotych i zadośćuczynienie w kwocie 10.000 złotych za szkody i krzywdy związane z tymczasowym aresztowaniem w okresie od dnia 29 czerwca 1983 roku do dnia 27 lipca 1983 roku. Nadto Sąd I instancji zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy J. S. odszkodowanie w kwocie 27.689,57 złotych i zadośćuczynienie w kwocie 25.000 złotych za szkody i krzywdy związane z kolejnym tymczasowym aresztowaniem w okresie od dnia 23 kwietnia 1986 roku do 21 sierpnia 1986 roku.

Wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 30 stycznia 2020 roku, sygn. akt XXI Ko 6/19, został zmieniony wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 16 października 2020 roku, sygn. akt II AKa 205/20, w ten sposób, że podwyższono zasądzoną w punkcie 2 od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy J. S. kwotę zadośćuczynienia z kwoty 25.000 złotych do 80.000 złotych, a więc o 55.000 złotych oraz kwotę odszkodowania do 66,637,45 złotych, a w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymano w mocy.

Sąd odwoławczy zaakceptował poglądy wyrażone w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych, że na gruncie art. 8 ust. 1 i art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku nie ma przeszkód do objęcia odszkodowaniem szkody powstałej po czasie pozbawienia wolności, jeżeli pozostaje ona w bezpośrednim związku przyczynowo – skutkowym z pozbawieniem wolności czy

też wykonaniem orzeczenia lub decyzji. W ten sposób sąd II instancji uwzględnił roszczenia wnioskodawcy o zasądzenie odszkodowania za okres od dnia 22 sierpnia 1986 roku do dnia 1 lutego 1987 roku, kiedy to wnioskodawca pozostawał bez pracy. Trafnie uznał, że utrata pracy przez wnioskodawcę pozostawała w bezpośrednim związku przyczynowo – skutkowym z tymczasowym aresztowaniem. Wyraźnie przesądził, że sam fakt, iż doszło do wygaśnięcia jego umowy o pracę z KWK (...) stanowił bezpośrednie następstwo tymczasowego aresztowania.

W powyższej sprawie o sygn. II AKa 561/21 (XVI Ko 51/20) wnioskodawca domagał się zasądzenia dodatkowego odszkodowania za okres od dnia 2 lutego 1987 roku do 30 czerwca 1989 roku, kiedy to on już pracował, ale nie w KWK (...).

W ocenie Sądu I instancji, który wydał zaskarżony wyrok z dnia 4 października 2021 r., XVI Ko 51/20, szkoda wynikająca z osiągnięcia w tym okresie niższych zarobków, niż te jakie osiągałby pracując w kopalni, pozostawała w bezpośrednim związku przyczynowo skutkowym z wcześniejszym tymczasowym aresztowaniem. Zadaniem Sądu Okręgowego, „wnioskodawca w dalszym ciągu ponosił skutki tymczasowego aresztowania, które trwały do końca zmian politycznych w kraju”.

Z takim stanowiskiem Sadu I instancji nie zgodził się Prokurator Okręgowy w Katowicach, który złożył apelację od wspomnianego wyroku Sądu I instancji. Zarzucając obrazę prawa materialnego, a to art. 8 ust. 1 w zw. z art. 11 ust. 1 ustawy

z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie roszczenia wnioskodawcy.

Apelacja prokuratora zasługiwała na uwzględnienie i dlatego Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że wniosek o dodatkowe odszkodowanie oddalił w całości.

Przechodząc do argumentów, które przesądziły o zmianie zaskarżonego wyroku na wstępie należy przypomnieć, że odszkodowanie na podstawie przepisu art. 8 ustawy lutowej przysługuje jedynie za te krzywdy i szkody, które pozostają w **bezpośrednim** i adekwatnym związku przyczynowym z wydaniem lub wykonaniem wyroku. W konsekwencji brak jest podstaw do zasądzenia odszkodowania z inne nawet niewątpliwe przejawy represji, ale bezpośrednio nie związane z wydaniem lub wykonaniem orzeczenia lub decyzji. Ustawa lutowa, a w szczególności art. 8 ust. 1 nie wprowadza odpowiedzialności odszkodowawczej za wszelkie szkody wynikłe z represji politycznych zaistniałych w okresie od 1 stycznia 1944 roku do 31 grudnia 1989 roku. Nie ma ona na celu naprawienia wszystkich niesprawiedliwości i dolegliwości doznanych przez osoby represjonowane przez organa ówczesnej władzy. Przepis art. 8 ust. 1 ustawy lutowej stanowi wyjątek od ogólnych zasad dochodzenia roszczeń odszkodowawczych. Regulacja ta ogranicza zatem możliwość

zasądzenia odszkodowania za poniesioną szkodę, - oczywiście tylko w tym trybie - wyłącznie do skutków wykonania decyzji o tymczasowym aresztowaniu. Przemawia za tym użycie przez ustawodawcę zwrotu "wynikłe z wykonania". Użycie tego zwrotu w istotny sposób ogranicza możliwość zasądzania w tym trybie odszkodowania za poniesione szkody. Ustawa nie mówi o odszkodowaniu za działania odwetowe władz PRL w związku z samą działalnością na rzecz Niepodległego Państwa Polskiego, a jedynie w związku z wykonaniem decyzji o tymczasowym aresztowaniu. Tak więc wszelkie pozostałe represje za działalność związaną z walką o niepodległy byt Państwa Polskiego pozostają poza odpowiedzialnością odszkodowawczą Skarbu Państwa dochodzoną w trybie cytowanej ustawy lutowej. Innymi słowy mówiąc, obecne brzmienie ustawy lutowej, która już kilka razy była nowelizowana, nie daje podstaw do zasądzania wszystkich roszczeń odszkodowawczych związanych z tymczasowym aresztowaniem. Oczywiście roszczenia odszkodowawcze niezwiązane bezpośrednio z wykonaniem decyzji o tymczasowym aresztowaniu mogą być dochodzone ale na drodze postępowania cywilnego. Nie ma przy tym podstaw do rozszerzającej interpretacji wyjątków od ogólnych zasad. Tak więc w trybie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej można dochodzić odszkodowanie bezpośrednio wynikające z decyzji o tymczasowym aresztowaniu, a w ogólnym trybie procesu cywilnego można dochodzić wszelkich innych roszczeń odszkodowawczych

nie związanych bezpośrednio z tymczasowym aresztowaniem.

Tymczasem Sąd I instancji zasądając zaskarżonym wyrokiem dodatkowe odszkodowanie za kolejny okres następujący po zakończeniu tymczasowego aresztowania dokonał rozszerzającej wykładni art. 8 ust 1 cytowanej ustawy, uznając za szkodę następstwa pośrednio wynikające z tymczasowego aresztowania, a mianowicie zaliczył do niej szkody wynikające z dodatkowych represji, które spotkały wnioskodawcę w postaci braku możliwości zatrudnienia w kopalni, wynikający nie z faktu wcześniejszego bezprawnego pozbawienia wolności, ale z aktywnej działalności politycznej, związkowej. Tymczasem możliwość zasądzenia w tym trybie **odszkodowania** za poniesioną szkodę **ograniczone jest do** takich skutków, **następstw** wykonania orzeczenia, **które w sposób bezpośredni wynikają z wykonania tymczasowego aresztowania** (pozbawienia wolności), a więc związane są wykonaniem wydanego orzeczenia lub decyzji. Przy tak szerokiej interpretacji pojęcia szkody, jak przyjął to Sąd I instancji, w zasadzie wszyscy represjonowani w czasach PRL-u mogliby dochodzić w trybie ustawy lutowej odszkodowania za wszystkie przejawy represji jakie ich spotkały w okresie PRL aż do początku przemian społeczno – politycznych, rozpoczętych wyborami kontraktowymi w 1989 roku.

Natomiast z dowodów przeprowadzonych przed Sądem I instancji bezspornie wynika, że niezatrudnienie wnioskodawcy

ponownie w kopalni wynikał z jego przeszłości politycznej i działalności związkowej. Sam wnioskodawca słuchany przed Sądem I instancji **dwukrotnie** (karta 61 i 62 akt) wskazał, że odmowa przyjęcia go do pracy w kopalni miała związek z „przeszłością polityczną”. Przy czym po pierwszym tymczasowym aresztowaniu został ponownie zatrudniony w kopalni i od 16 lipca 1990 pracował z Zarządzie Regionu Solidarności. Tymczasem, jak trafnie zauważył to skarżący, poza odpowiedzialnością Skarbu Państwa dochodzona w trybie ustawy lutowej pozostają inne przejawy represji, które nie są bezpośrednio związane z wykonaniem orzeczenia lub decyzji, takie jak np. zwolnienie z pracy, czy też zmuszenie przez pracodawcę do przejścia na gorzej płatne stanowisko (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2013 r.. IV KK 292/12, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 maja 2009 r., II AKa 138/09). Nie ma podstaw do uwzględniania przy określaniu wysokości odszkodowania wszelkich, także odległych bądź pośrednich skutków wcześniejszego stosowania tymczasowego aresztowania dla stanu majątkowego i niemajątkowego wnioskodawcy. W związku z powyższym przedmiotem odszkodowania nie może pozostawać kwestia związana z takim konsekwencjami tymczasowego aresztowania jak późniejsze podjęcie gorzej płatnej pracy. Szkada musi wynikać bezpośrednio z faktu tymczasowego aresztowania, a nie być spowodowana innymi przyczynami.

Reasumując nie zatrudnienie wnioskodawcy w kopalni nie stanowiło bezpośredniego skutku

bezprawnego pozbawienia wolności. Nie było bezpośrednim następstwem tymczasowego aresztowania, ale wynikiem działalności politycznej i związkowej. Nie wynikało wprost z tymczasowego aresztowania.

W konsekwencji brak było podstaw do zasądzenia dodatkowego odszkodowania za inne niewątpliwe przejawy represji, ale bezpośrednio nie związane z wykonaniem postanowienia o tymczasowym aresztowaniu. Nie było też podstaw do zasądzenia odszkodowania w oparciu o przepis art. 8 ust. 4 ustawy lutowej w oparciu o zasady słuszności. Przede wszystkim z uwagi na to, że wnioskodawca o to nie wnosił i we wcześniejszej sprawie zasądzone na jego rzecz odszkodowanie stanowiące ekonomicznie odczuwalną wartość.

Wniosek

Wniosek o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie roszczenia wnioskodawcy okazał się zasadny.

zasadny
częściowo zasadny
niezasadny

Zwięźle o powodach uznania wniosku za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny.

Z powodów opisanych w rubrykach 3.1 i 3.2 formularza.

4. OKOLICZNOŚCI PODLEGAJĄCE UWZGLĘDNIENIU Z URZĘDU

4.1.

Zwiążle o powodach uwzględnienia okoliczności	
5. ROZSTRZYGNIĘCIE SĄDU ODWOŁAWCZEGO	
1.7. Utrzymanie w mocy wyroku sądu pierwszej instancji	
5.1.1.	Przedmiot utrzymania w mocy
Zwiążle o powodach utrzymania w mocy	
1.8. Zmiana wyroku sądu pierwszej instancji	
5.2.1.	Przedmiot i zakres zmiany
Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w tern sposób, że wniosek o odszkodowanie oddalił w całości.	
Zwiążle o powodach zmiany	
Z powodów opisanych w rubrykach 3.1 i 3.2 formularza.	

1.9. Uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji	
1.1.7. Przyczyna, zakres i podstawa prawna uchylecia	
5.3.1.1.1.	# art. 439 k.p.k.
Zwiążle o powodach uchylecia	
5.3.1.2.1.	Konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości # art. 437 § 2 k.p.k.

Zwiężle o powodach uchylenia		
5.3.1.3.1.	Konieczność umorzenia postępowania	# art. 437 § 2 k.p.k.
Zwiężle o powodach uchylenia i umorzenia ze wskazaniem szczególnej podstawy prawnej umorzenia		
5.3.1.4.1.		# art. 454 § 1 k.p.k.
Zwiężle o powodach uchylenia		
1.1.8. Zapatrywania prawne i wskazania co do dalszego postępowania		
1.10. Inne rozstrzygnięcia zawarte w wyroku		
Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności	
6. Koszty Procesu		
Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności	
2	Kosztami postępowania odwoławczego Sąd Apelacyjny obciążył Skarb Państwa zgodnie z art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.	
7. PODPIS		

SSA Wojciech Kopczyński SSA Robert Kirejew SSA Wojciech Paluch	
--	--

1.11. Granice zaskarżenia			
Kolejny numer załącznika	1		
Podmiot wnoszący apelację	prokurator		
Rozstrzygnięcie, brak rozstrzygnięcia albo ustalenie, którego dotyczy apelacja	punkt 1 i 2 wyroku		
1.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia			
# na korzyść # na niekorzyść	# w całości		
# w części	#	co do winy	
#	co do kary		
#	co do środka karnego lub innego rozstrzygnięcia albo ustalenia		
1.3.2. Podniesione zarzuty			
Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji			
#	art. 438 pkt 1 k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w zakresie		

	kwalfikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu	
#	art. 438 pkt 1a k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 k.p.k., chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu	
#	art. 438 pkt 2 k.p.k. – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 k.p.k. – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia	
#	art. 438 pkt 4 k.p.k. – rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przepadku lub innego środka	
#	art. 439 k.p.k.	
#	brak zarzutów	
1.4. Wnioski		
#	uchylenie	# zmiana